

PROF. M A T O B O Ž I Č E V I Ć

književnik u Zagrebu

" R U D O L F O F R A N J I N M A G J E R "

STUDIJA

U periodu od 1935. do 1941. godine Rudolf Franjin Magjer je bio redoviti profesor na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i uz pomoć profesora Stjepana Boškovića i Leopolda Svetina, predavao je književnost srednjeg vijeka, kasnije vijek XVIII. i književnost moderne Francuske. U sklopu predavanja "Književnost srednjeg vijeka" su načinjene analize dva srednjovjekovna francuska romana: "Romans de la Rose" i "Romans d'Amours".

Rudolf Franjin Magjer je rođen 1887. u Zagrebu, gdje je preuzeo početnu osnovnu školu. Uz osnovnu školu je učio i u jednoj srednjoškolskoj razrednici teologije u zagrebačkoj župnoj crkvi sv. Marka u Zagrebu. Nakon završetka srednje škole u Zagrebu, Rudolf Franjin Magjer se smestio u Pariz, u Francusku, gde je studirao filozofiju i književnost na Školi za visoku književnost i umjetnost u Parizu. Te je godine, 1906., Rudolf Franjin Magjer je u Parizu učestvovao u međunarodnom sajmu u Parizu i srušio pozitivno ulaganje svoje radnje i književnosti. Tako je Rudolf Franjin Magjer postao jedan od predstavnika hrvatske književnosti u Evropi. Tako je Rudolf Franjin Magjer postao jedan od predstavnika hrvatske književnosti u Evropi. U Zagrebu Rudolf Franjin Magjer je radio u književnim i pozorišnim skupinama, a u Zagrebu je takođe radio u televizijskim studijima, te je bio jedan od osnivača Zagrebačke pozorišne skupine "Sloboda". Rudolf Franjin Magjer je bio jedan od najutjecajnijih hrvatskih književnika i u Hrvatskoj, i u cijeloj Evropi, je bio poznat po svojim književnim djelima, posebno po romanima "Romans de la Rose" i "Romans d'Amours". Rudolf Franjin Magjer je bio član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i bio je jedan od najutjecajnijih hrvatskih književnika i u Hrvatskoj, i u cijeloj Evropi, je bio poznat po svojim književnim djelima, posebno po romanima "Romans de la Rose" i "Romans d'Amours".

Mato Božičević, Zagreb

R U D O L F O F R A N J I N M A G J E R

Poznati hrvatski književnik Ivo Kozarčanin 1930.god. završava jednu od svojih studija ovako:"Jednog će dana kulturni historičar prevrtati požutjele listove, što potječe još iz prve polovice dvadesetog stoljeća. Okretat će ih, gledati, pregledavati. Interesirat će ga imena. Doći će do jednog skromnog, zaboravljenog: Rudolfo Franjin Magjer. I tu će zastati."¹⁾

Iako je od pisanja te studije prošlo pola stoljeća Kozarčaninova predviđanja su se na žalost u potpunosti ispunila. Magjer je i doista zaboravljen... Prolazile su obljetnice, ali o Magjeru se šutjelo.

1979.god. navršilo se dva i pol decenija od njegove smrti (1954) i devedeset pet godina od njegova rođenja (1884). Makar i sa zakanjenjem sjetimo se toga vrlo marljivog i naročito vrijednog narođnog učitelja, neumornog kulturnog radnika, slavonskog književnika, dječjeg pjesnika i priповjedača i čovjeka, koji je iskreno volio ljudе.

I. R.F. Magjer kao narodni učitelj

Rudolfo Franjin Magjer rođen je 28.rujna 1884.u Zemunu. Otac mu je služio u Dunavskom riječnom brodarstvu. Oženio se u Osijeku i tamo su osnovali svoj dom. U tom domu uz drugu djecu razvijao se i njihov sin Rudolf. U Osijeku je završio osnovnu školu, nižu gimnaziju i učiteljsku školu. U učiteljskoj školi započela je i njegova književna karijera osnivanjem dječkog pedagoško-književnog društva "Marulić". Bio je i najagilniji član toga društva često nastupajući svojim prvim književnim radovima na mjesечnim posijelima. U nastupima dolazile su do izražaja i njegove muzičke i grafičke sposobnosti. Počeo se javljati i u tadanjoj periodičnoj štampi. Prvi radovi tiskani su mu u zagrebačkim časopisima "Pobratimu" i "Bršljanu". "Bršljan" je bio dječji časopis koji je u to vrijeme uredjivala omladinska književnica Marija Tomšić-Imova. "Pobratim" je bio za odrasliju mladež i u njemu se javio 1902.pjesničkom suradnjom. Uredjivao ga je dr. Gavro Manojlović, historičar, pjesnik i istaknuti javni kulturni radnik. Ovo dvoje književnika znatno su utjecali na mlađog Magjera, pa se još u učiteljskoj školi mnogo zainteresirao za književnost, a omladinsku napose.

Godine 1903.završio je učiteljsku školu i postao učiteljem.

---

1) Ivo Kozarčanin: "Rudolfo Franjin Magjer"- Omiš 1930.str.27.

Iste godine dobio je i prvo učiteljsko mjesto u Šljivoševcima, gdje je nešto ranije službovao kao učitelj književnik Janko Leskovar. Po dolasku u Šljivoševce oženio se sa Slavicom, koja je potjecala iz stare osječke obitelji, kao i njegova majka rodjena Kubić. Šljivoševci su tipično slavonsko selo sa svim svojim porocima i odlikama, etnografskim značajkama i specifičnim folklorom. I tu seosku sredinu iskreno je zavolio. Narod je zavolio i njega - mladog ambicioznog učitelja. Svakidanji život i rad u toj sredini potaknuo ga je i na psihološku analizu slavonskog sela i njegovih ljudi, njihovih plemenitih osobina, a i poroka, zaostalosti i praznovjerja. Sve mu je to pružalo obilje poticaja za književni rad, koji je postajao sve intenzivniji. Osjećao se ponosan što je narodni učitelj, jer "biti učitelj svojem narodu, znači biti i njegov liječnik, i njegov advokat, i njegov ljekarnik i sve njegovo."²⁾ Dakle pojam "učitelj" je i viši i širi, nego svi drugi. Takav zanosan učitelj on je doista i bio.

Već godine 1905. pojavile su se u štampi i njegove prve knjige. Bili su to "Porivi", prva knjiga epskih i lirske pjesama, "Presadi", prijevodi njemačkih i čeških omladinskih pjesnika, "Slavice", sabrane pjesme i pričevi za mladež i "Za cvjetne mladosti", pričevi i pjesme. Zaista bogata aktivnost toga mladog čovjeka, seoskog narodnog učitelja. Iduće 1906. godine još se više afirmirao u književnim krugovima objavljuvanjem za onda epohalnog djela - Antologije hrvatske omladinske književnosti "U pjesmi i priči". Iste godine suradjuje pjesničkim i prozniim prilozima i u prvom istarskom dječjem časopisu "Mladom Istraninu" u Malom Lošinju. Njegove pjesme i proza potpomažu učiteljskog entuzijasta Josipa A. Kraljića u njegovoj borbi protiv odnarodjivanja u Istri i na Kvarnerskim otocima. Suradjuje i u "Smilju", "Vjernom drugu", "Bršljanu", "Pobratimu", Širolinom "Almanahu" itd.

Potaknut upravo "Mladim Istraninom" ubacuje se i on u političku borbu protiv madjarona u Slavoniji. No to ga je stajalo premještaja na školu u Válpovo, gdje je na radu već 1907. god. Taj službenički progon relativno je ublažen njegovom iznenadnom književnom reputacijom. Objavljuvanje antologije "U pjesmi i priči" bilo je popraćeno vrlo laskavim uvodnikom u poljskom časopisu "Szkoli". U istom broju bila je registrirana i "Povijest hrvatskog školstva u Hrvatskoj i Slavoniji" od zemaljskog školskog nadzornika Antuna Cuvaja. "Recenzent je u uvodu istaknuo da ni Poljaci ni Česi nemaju slične Antologije, te me je brzojavno pozvao Cuvaj u Zagreb iz Vapova, kamo sam u medjuvremenu premješten. Kada sam se predstavio, zapitao me je,

2) R.F. Magjer: Iz pisma od 24. veljače 1949.

da li sam ja sastavio spomenutu Antologiju i da li znam, da je o njoj poljski list "Szkola" donio uvodnik. Poslije rečenog odgovora reče mi: Nastavite tako, a sad podjite kući! Budući da nisam bio pri novcu, ja se osmjelih, pa rekoh: Ali ja nemam novaca za natrag! Odmah je izdao nalog i ja dobih više nego što su me put i opskrba stajali. A kada dodjoh u Valpovo, našao sam njegovo pismo, gdje mi čestita s dodatkom: Sutrašnjom poštom primit ćete dekret. Premjestio sam Vas na Vježbaonicu uz učiteljsku školu u Osijeku." 3) Bilo je to značajno priznanje mladom učitelju.

Nekako istovremeno izlaze i njegove nove knjige: "Pregled hrvatske omladinske književnosti", druga knjiga pjesama "Porivi" s predgovorom dra Ivana Krnica, a i njegovo najznačajnije novelističko djelo "Zapisci sa sela" s predgovorom dra Frana Ilešića. I opet bogata književna aktivnost.

Uz ovaj plodan književni rad Magjer je vrlo napredan i u razredu kao učitelj. Pristaša je škole rada, a napose samorada, što dosta originalno primjenjuje u svome odgojno-obrazovnom djelovanju. Još u Šljivoševcima provodi samorad s muškom i ženskom djecom. Dječaci izraduju iz drveta ukrasne i praktične predmete. Glavni im je alat bio oštar nož (škljoca), a pomoćni čekić, sjekira i deblja žica, koju se usijavalo za vrtanje rupa za drvene klinove, jer nisu koristili ni čavle ni ikakva ljepila. Od slame i lika izradjivali su različite prostirače i torbe, kupaće šešire, papuče i sl. Od vrbovih i svibovih šiba pravili su košare. Djevojčice su izradjivale od tekstilnih otpadaka odjeće za manje i veće lutke. "Jedne su prikazivale djecu do 7 godina, druge do 15, a ostale od 21 i dalje. Bilo je tu lutaka, koje su prikazivale djevojku u običnom i svečanom odijelu, djevojku udavaču, ženu koja "djasi" (tuguje), staricu itd. Jednom riječi lutke su prikazivale naše seljakinje u prvom redu, a zatim seljake, i to u nošnji za sve zgode i prigode." 4) Ovi su predmeti bili pretežno ukrasnog značenja. Pri izradi koristile su iglu, konac, škare i drveni ugljen. Ugljenom bi ocrnjavale brkove i obrise lica. Pomoćna sredstva koja su se rijedje koristila, bila su olovka i tinta.

U cijelokupnom ovom samoradu dominirao je etnografski poticaj i folklorni zahvat u društvenu sredinu tadanjeg slavonskog sela. Bila je to izrazita komponenta i njegova društveno-psihološkog zahvata na književnom području, pa se sve to slijevalo u jedinstvenu težnju

3) R.F. Magjer: Iz pisma od 1. veljače 1947.

4) Vinogradski: "R.F. Magjer" u "Gradjanskoj školi" Maribor br. 5/6, 1931.

preporodjivanja pomoću njegove sve izrazitije školničko-književničke funkcije.

I s ovakvom književnom i pedagoškom reputacijom dolazi krajem 1907.god. na osječku vježbaonicu.Za rad u toj školi bio je uvjet: ispit za gradjansku školu.On je od tog ispita bio izvanredno oslobođen.Medutim taj beneficij nije htio primiti.Smetalo ga je da medju drugovima s vježbaonice on jedini nema tog ispita.Pored redovnog rada dao se na marljivo učenje,pa je nakon savjesnog pripremanja u 1908.god.položio ispit za odabranu struku,čak je položio ispite i za pola druge struke.Struka mu je bila:hrvatski i njemački jezik,zemljopis i povijest te krasopis,a višak je bio i poseban ispit iz risanja i povijesti umjetnosti.Time je po kvalifikacijama bio ravan svojim drugovima u vježbaonici.I u radu u toj školi istaknuo se pedagoškom obrazovanostu i metodičkim sposobnostima.Sve ga je to stimuliralo da u 1909.god.još većim elanom nastavi svoje književno djelovanje u samom Osijeku.Objavljuje II.izdanje druge knjige svojih "Poriva".Izdaje i treću knjigu pjesama "Novi zvuci".No najznačajnija njegova zasluga u 1909.god.bila je inicijativa i svestrana akcija da se osnuje Klub hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku.Ta inicijativa je i ostvarena,pa je Klub osnovan 3.listopada 1909.god.Iduće 1910.god.nastavljen je njegov i vrlo agilan klupski rad.Organizira zabavno-literarna posijela,kulturne proslave,sastanke,predavanja,a mnoga i sam drži.

Počeo je izlaziti i "Književni prilog"Kluba hrvatskih književnika i umjetnika s bogatim sadržajem.On mu je i urednik.U Chrudenu(Češka)objavljen je prijevod njegove knjige "Slavice".- U medjuvremenu je s vježbaonice premješten u osječku učiteljsku školu 1912,gdje predaje hrvatski jezik i pedagoške discipline.I u toj školi došao je do izražaja njegov idealizam.Sam ističe:"Radio sam baš za učiteljske ideale.Trsio sam se,da uvijek ostanem pravi hrvatski narodni učitelj."5) U nastavnom radu na toj školi nešto posebno i originalno bilo je njegovo grafičko prikazivanje psiholoških pojmova u nastavnom procesu.Pri tome mu je odlično poslužila prirodjena darovitost u grafičkom izražavanju,a i položeni ispit iz risanja.S učenicima je izradjivao i pomoćna nastavna sredstva,a njegov ~~uvje~~je kružno i ukrasno pismo.

I tako se nastavlja Magjerovo djelovanje u Osijeku.Izlaze njegova sve novija djela:"Novi zvuci"II.izdanje treće knjige pjesama s

5) R.F.Magjer:Iz pisma od 1.veljače 1947.

predgovorom Ferde Ž.Milera(1912),pa četvrte knjige pjesama "Moj put"(1917),peta knjiga "Erotika"(1918),skice i novele"Sa slavonske ravni"i "Iz naših sela"(1913),"Crveni križ"i drugi zapisci sa sela uoči rata(1914),"Kolosijek i staroputine"(1917).Izlaze i prijevodi njegovih knjiga na češkom,poljskom i njemačkom jeziku."Sva su Magjerova djela izvorno ilustrirana od poznatih naših slikara: Renarića,Valića,Šantela,Gjurića,Rocha,Tomerlina,Melkusa i drugih."

6) U ratno doba nije se mirovalo.Predsjednik Kluba bio je književnik i učitelj Ljuboje Dlustoš.

I u oslobođenoj domovini poslije prvog svjetskog rata nastavljeno je djelovanje Kluba.Godine 1919.Klub je organizirao Kongres književnika,a objavio je u Magjerovoj redakciji i "Almanah" s kalendarom"Jeka od Osijeka".Na taj kniževni pothvat vjerojatno ga je potaknuo kalendar "Jeka"argentinskih Hrvata,koji je vrlo uspjelo uredio njegov prijatelj,pjesnik i učitelj Josip A.Kraljić.U spomenutoj "Jeki od Osijeka" objavio je Ljuboje Dlustoš književnu studiju o pjesniku Silviju Strahimiru Kranjčeviću.Iste godine su Ljuboje Dlustoš i Rudolfo F.Magjer objelodanili"Život i probrane pjesme Silvija Strahimira Kranjčevića".

Magjer je 1920.god.izabran predsjednikom Kluba i na tu je dužnost stalno biran sve do zabrane djelovanja toga Kluba pod okupacijom.Izabran je i članom radnikom Matice hrvatske i dopisnim članom Hrvatskog pedagoško-književnog zabora u Zagrebu.Te je godine zajedno s drom F.Papratovićem i drom Pinterovićem na jednoj skupštini u Osijeku pokrenuo i osječke novine "Hrvatski list",kojemu je organizirao uredništvo.Kad su ova trojica bila na političkoj skupštini Hrvatske zajednice u Osijeku,na kojoj je bio i tadanji hrvatski ban dr.Matko Laginja i njegov povjerenik za prosvjetu i vjeru u Zagrebu dr.Albert Bazala,došlo je do Laginjinog prijedloga da se Magjera premjesti na neko drugo mjesto koje će više odgovarati njegovim sposobnostima i gdje će moći slobodnije raditi i stvarati 7)Dr.Bazala ga je tada imenovao školskim nadzornikom za organizaciju na narodnom prosvjećivanju.Postavio ga je i urednikom "Vjesnika osječke oblasti".Na tim dužnostima zapao ga je i zadatak da poslije velike poplave u Baranji(1921)vodi brigu oko građnje 195 seljačkih kuća,koje su gradili sami seljaci pod vodstvom graditelja,ali uz njegovu brigu za cjelokupni gradjevni materijal.

6)Josipa Glembay:predgovor knjizi "Djurđice",Zagreb 1925.str.9.

7)R.F.Magjer"Moja druga autobiografija"(u rukopisu)od 25.IX.1942.

Na dužnosti kod Osječke oblasti ostao je do njezina ukinuća (1927). Tada je postavljen nastavnikom u osječku Gradjansku školu. U toj školi je službovao do umirovljenja za vrijeme drugog svjetskog rata.

Nastavlja izdavanjem knjiga i upravo zadivljuje marljivošću. Izlaze mu knjige: putopis "Hrvati u Srbiji" (1922), "Poezija i proza" (1923), omladinsko djelo "Djurđice" (1925), "Iz prošlosti i sadašnjosti" (1926), "Zlatna ribica i druge priče za mladež" (1928), "Bilješke obične i neobične", "Iznad svijeta", "Jubilarни almanah Kluba hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku" u njegovoj redakciji (1929), "Zvono u vodi" (1931), "Učiteljski i drugi epigrami" (1933) itd. Kad se tome književnom entuzijazmu doda još i presavjestan rad u Klubu, onda se objektivni promatrač gotovo u čudu pita, kako je taj čovjek sve to izdržao.

Na predsjedničkom položaju entuzijastički zastupajući interese Kluba Magjer se nehotice i zamjerao pojedincima iako je svjestan činjenice da "jedan neprijatelj više može nego 99 prijatelja"!⁸⁾ On ipak ne popušta kad su u pitanju interesi Kluba. Radi toga mu zavidnici traže pogreške, kako bi mu oborili radom stečeni ugled. Zamjeraju mu da previše reklamira svoja djela, čak mu osporuju i književničke sposobnosti i postignuti renome. S tim u vezi Ljuboje Dlusuš piše: "Reklamna metoda g. Magjera nije prema svačijem ukusu, ali čovjek u štampanje svojih knjiga ulaže trošak, te hoće da mu se taj trošak naknadi, pa se on eto pomaže kako zna i umije."⁹⁾ To i njegova nepopustljivost kada su bili u pitanju objektivni interesi slavonskih književnika i umjetnika bili su argumenti zbog kojih su napadali tog vrijednog učitelja.

Rudolfo Franjin Magjer -piše Kozarčanin- je tipičan predstavnik slavonske književnosti i jedan od poznatih naših savremenih kulturnih radnika!¹⁰⁾ Prigodom proslave njegove 25. godišnjice književnikovanja uz brojne brzopisne čestitke istaknutih ličnosti, domaćih i stranih, pišu mu predsjednik i tajnik Prosvjetnog saveza iz Zagreba dr. Miroslav Čačković i prof. Franjo Novljan: "Vi ste u najtežim danima počeli buditi narodnu svijest u gradu Osijeku. Vi ste neumorno širili smisao i ljubav za hrvatsku knjigu u onome gradu, koji je od starine bio zadojen tudjim duhom. Za to će Vam hrvatski narod uvijek biti haran. Kad je kod nas počeo pokret za pučku prosvjetu, Vi ste bili medju prvim radnicima. Vi sudjelujete u radu "Prosvjetnog saveza" od prvog početka, a kao prosvjetni referent

8) R.F. Magjer: Iz pisma od 1. travnja 1951.

9) Lj. Dlusuš: "Malo književnog čavrljanja" - štampani izvještaj

10) I. KOZARČANIN: „R. F. MAGJER“ - OMIS 1930. str. 9.

Osječke oblasti neumorno radite da podignite prosvjetu onoga kraja."11) Značajan je i brzovat hrvatske književnica Antonije Kassowitz-Cvijić koja piše:"Što je znameniti osječki sin Franjo Kuhač u Osijeku probudio pjevanom pjesmom,ali je opet zadrijemalo,to ste Vi jednakim neprekidnim naporima,jednakim oduševljenjem nastavili hrvatskom pjesmom i pričom.Tu časnu pobjedu mora da Vam prizna sva-ki naš prijatelj i književnik.Slavne večeri 5.lipnja 1925.u duhu će biti s Vama."12) itd.

Brojne spomen-ploče zaslužnim Hrvatima u Osijeku i izvan njega,a i nekoliko grobnih spomenika,pa velik broj predavanja i drugih aktivnosti - nastali su njegovim žarom i marljivošću.Predlagali su mu da se preseli u Zagreb,"ali -piše - moja prevelika lju-bav prema Osijeku učinila me je tvrdoglavcem,pa nijesam htio,a da-nas sam već star(barem po godinama) za eksperimentiranje,pa:dušu u se..."13) Magjer s bolom u duši osjeća nepravdu koja mu se nano-si,pa s mnogo rezigniranosti spominje:"...ovako je došlo još za života nepriznanje,prisilno umirovljenje i prebacivanje iz III.u IV.grupu,za okupacije zatvor,operacija i konačno....starost."14) Isto s takvom rezigniranošću piše:"Silom prilika prodao sam već dvije trećine svoje prekrasne knjižnice."15) I njegovo upravo bol-no meditiranje:"Ja znadem iz iskustva da sam najviše trpio moral-no i materijalno kao javni radnik.Vječito uzrujavanje,a svemu je bio uzrok:zavist destruktivnih,pa i konstruktivnih ljudi prema onoj:Ne što si ti,nego što nisam ja.Kad god sam imao ma kakav us-pjeh kao javni radnik,ljudi su mislili da sam zaradio milijune.A ja jedva skucao za tisak ili što već bilo."16)

Taj vrijedni i nepravedno zaboravljeni narodni učitelj,pje-snik,književnik i javni kulturno-prosvjetni radnik nestao je 31. svibnja 1954.iz osječke društvene sredine - tiho i nečujno... Ostala je samo jeka njegova epigrama,kojim poručuje:"Prava muka može se sakrivati,ali sakriti nikada...jer dobro djelo živi i pre-ko groba."17)

II.Magjerov pjesnički rad

Magjer se (1902) najprije javlja kao pjesnik.Lirska pjesma

11) I.B.R."Mjesto predgovora" u knjizi "Iz prošlosti i sadašnjosti Osijek 1925.str. XI.

12) Ibidem str.XI.

13) R.F.Magjer:Iz pisma od 6.veljače 1950.

14) R.F.Magjer:Iz pisma od 20.siječnja 1950.

15) R.F.Magjer:iz pisma od 27.listopada 1950.

16) R.F.Magjer:iz pisma od 1.travnja 1951.

17) R.F.Magjer:Iz pisma od 3.rujna 1951.

"Zvijezda krijesnica" njegov je prvijenac u Manojlovićevu "Pobratim". Bio je još učiteljski pripravnik, ali je ipak tim početničkim stihovima dao naslutiti da se u njemu kriju i pjesničke sposobnosti. One su došle do izražaja već 1905. god. i u njegovoј prvoj knjizi pjesama "Porivi". Taj naziv je simboličan kao i naslov prve njegove pjesme. Osjeća idilu svog sela - svojih Šljivoševaca. Njegova pjesnička duša registrira brojne porive te idilične sredine, na koje on odgovara stihovima. Tadanja književna javnost sa simpatijama je prihvatiла te pjesničke tvorevine mладог učitelja. Da je tome i doista tako, dokazuju to tri knjige njegoviх "Poriva", koje se javljaju dosta brzo jedna za drugom.

U toj osjećajnoj lirici ima zanosnih oda, vrlo uspjelih balada i dobrih soneta. Stihovi mu ugodno zvuče bez obzira na vanjsku formu i kad npr. u sedmercu pjeva:

"Ja imam svoje nebo,
Na njemu vatra sama,
Pa noć kad sune - plam se
Zamijeni zvjezdicama." 18)

I kad mu je pjesma u šesnaestercu:

"Pa kad noćca ljetna pane: moj babo na klupu sjeda,
Da mi šapće, da mi priča sred tamnoga drvoreda.
Onda slušam, dok mlađe se raširuju moje grudi,
A babo moj priča, da su zvjezde duše dobrih ljudi." 19)

I kad koristi kombiniranu formu kao što je ova:

"Prodjoše vijeci... mora da stoljeće mnogo je prošlo,
Jer Narod moj više ne šuti, već lancima trese i kida,
Okovan srta sav mamen,
Okovan uzdiže pijest,
Okovan prosiplje vatru,
Okovan krši stijene,
Okovan raskida ropstvo." 20)

Ili ovako:

"Zadnja strana - ta je za me:
Raj i pako,
Gdje sam plako,
Gdje sam vedre suze lio,
Nesretan i sretan bio... 21)

Iz ovih i sličnih formi vidljivo je da Magjer suvereno primjenjuje zakone poetike, pa postiže i uspjehe. Sadržajno znade pronaći zanimljivu tematiku, u kojoj ima blagosti i revolte, veselja i tuge, optimizma i pesimizma, svakidašnjih problema i traženja rješenja.

18) R.F. Magjer: "Porivi" II. knj. Osijek 1909. pjesma "Lirika" str. 7.

19) R.F. Magjer: "U pjesmi i priči", Osijek 1906. pjesma "Iz mladih dana"

20) R.F. Magjer: "Pjesme iz osame", Osijek 1922. str. 19. str. 545.

21) Ibidem str. 48.

U svom pjesničkom stvaranju ima i svoje uzore. Neke javno priznaje, a neki se naziru u njegovu stvaranju. Tako u epigramu "Dru Gavri Manojloviću i F.Ž. Mileru pjeva:

"Hvala vam, što ste mi svoje krasne dare
U moj um i razum zauvijek usadili,
Tek bolje bi bilo da ste me učili
Tucati kamenje i sticati - pare,
A književnost mrije za sve, pa i za nas." 22)

Ovi stihovi pored svog pesimističkog refrena odredjeno su deklarativni i direktno označuju Magjerove uzore. Prilično evidentan uzor našao je i u Silviju Strahimiru Kranjčeviću, snažnoj pjesničkoj ličnosti. Toliko ga je cijenio da je s prijateljem Ljubojem Dlustrušem priredio i Kranjčevićevu antologiju "Život i probrane pjesme". On upravo na kranjčevičevski način prilično pazi na vanjsku formu pjesme. To se naročito lijepo vidi kad se usporedi Kranjčevićeva pjesma "Ja mišljah..." i Magjerova "Mi...". Kranjčević u prvoj strofi pjeva:

"Ja mišljah:eno proljetna je šuma,
Što okuplja peludom i cvijećem
Gdje samo šapat bijelih vila srećem
I ptice što se igraju sred druma.
Ja mišljah:evo pod nebesa lijećem
U pjesmi srca - u okrepi uma!" 23)

I Magjer pjeva u jedanaestercu. Njegova prva strofa glasi:

"Mi nismo djeca potlačenog roda,
Što vjere nema niti ideala,
Već sinci slave i svog preporoda,
Gdje luč istine kao zlatna pala
Kazuje pute, pa se diže, gradi
I život ključa i sve staro mladi." 24)

Vanjska kompozicija ove strofe ima mnogo sličnosti s Kranjčevicom.

Tematika Magjerove lirike je raznolika. Motiv učitelja, učiteljskog života, njegovih patnji, ali i bogatih rezultata nesebična rada - česta je Magjerova tema. On se i sam čitavog života osjećao narodnim učiteljem, pa je to u mnogo navrata i isticao. Mnoge je učitelje - književnike i kulturno-prosvjetne radnike - i okupio u Klubu hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku omogućujući im što izrazitiju afirmaciju u javnom životu. Isto tako se ponosi i svojom nacionalnočcu, daleko od svakog šovinizma, ali uz to izražava još u austro-ugarskom razdoblju mnogo zanosa za bratstvo i jedinstvo na Slavenskom jugu. Upravo je gorljivi pristaša Strossmayerovog jugoslavenstva. Po svojim rodoljubnim osjećajima on je Hrvat, Jugoslav i Sveslaven.

22) R.F. Magjer: "Učiteljski i drugi epigrampi" Osijek 1935. str.75.

23) R.F. Magjer i Lj. Dlustruš: "S.S. Kranjčević: Život i probrane pjesme Koprivnica 1921. pjesma "Ja mišljah" str.175.

24) R.F. Magjer: "Iznad svijeta" Osijek 1929. pjesma "Mi..." str.10.

Í upravo radi toga privlače ga i historijske teme iz narodne prošlosti.Oduševljuju ga velike i značajne ličnosti,njihova djela i ideje,ljepote domovine i prirode sa svim njezinim bogatstvima.Poseve razumljivo i sam život ga usmjerava na brojne teme iz društvene zajednice s bogatom socijalnom problematikom - roditeljski osjećaji,ljubav prema ženi,djeci,životu,ljudima,mladosti,muževnoj dobi,starosti,smrti.Buni se protiv nepravde i svih ostalih zala u ljudskom društvu,a oduševljeni je pobornik istine i pravde.Dosta mu je obilna i izrazito erotska tematika.Ukratko:Magjer svojom poezijom ulazi u svakidanji život i zato je posebno interesantan.

Od većih lirskih pjesama posebnu pažnju zaslužuju njegove ode,pogotovo one koje su ditirampske kvaliteta.Odlikuju se slikovitošću motiva,melodioznošću i vrlo ugodnim ritmom.Sve to pridonoši mogućnosti da se mnoge od njih mogu vrlo snažno i efektno recitirati.Za takvu svrhu su mnoge njegove ode i nastale.Npr.njegov monolog "Hrvat"pravi je melodram,koji započinje stihovima:

"Ha - ha,ha - ha ---
Misle da sam slabe kičme,
Da sam luda,a u grudi
Komadina kruta leda," 25)

Taj Hrvat prošao je kroz Golgotu svojih patnja i poniženja.Ali historija mu je časna.Pjesmu patetički vodi kroz burnu prošlost do sadašnjosti završujući konstatacijom:

"Jer Hrvat je vazda bio
Kremen-značaj,duše tije,
Za dom pjevo,a krv lio
Pa ima li što je vječno
I uz Tvorca što će stati:
To će Hrvat s grudom ovom
Opstojati - bitisati!"

Ovaj pjesnički monolog deklamirao je na 7.literarno-zabavnom posijelu Kluba hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku 26.studenoga 1910.beogradski glumac Dragoljub Gošić.Čitav monolog slikovito je uglazbio kompozitor Edo Tuma iz Petrinje.Isti je monolog izведен i 1911.prigodom Kumičićeve obljetnice u zagrebačkom "Starčevićevom domu".Snimila ga je i peštanska tvrtka "Grammophon" na gramofonsku ploču takodjer u izvedbi Dragoljuba Gošića. 26) Monolog "Sv.Ćiril i Metod"deklamirao je dr.Stjepan Vidušić 1907. i 1908.u Valpovu.I za ovo deklamiranje komponirao je Edo Tuma glazbenu pratnju za mješoviti zbor.Legenda "Dva svijeta" deklamirana je u osječkom Narodnom kazalištu 1925.prigodom proslave 25.

25) R.F.Magjer:"Hrvat"u Književnom prilogu" Osijek - knjiga I.
godina 1910 - 1911.str.187.i 188.

26) R.F.Magjer :"Opaska"ispod pjesme "Hrvat" u knjizi "Iz prošlosti i sadašnjosti",Zagreb 1925.str.37.

godišnjice Magjerova književnikovanja. Deklamirala ju je Nevenka Vuksan - Vincens. Značajne su još ode "Franjo šaverij Kuhač", "Djuro Arnold", "Baška", "Zrinjsko-Frankopanski proslov", "Strossmayer" i dr. Vješt je i u stvaranju balada. Jedna od najljepših su "Bijele ruže". To je legenda o postanku trnova cvijeta. Ova legenda ima i svoju etnološku vrijednost, koju je Magjer upravo majstorski pjesnički pretočio u izvrsnu baladu. Takve su balade i "Umjetnikova pjesma", "Časovi melankolije" i dr.

Magjerove pjesme su i odraz vremena u kom su nastale. S mnogo pjesničke intuicije prikazao je npr. tragiku rata u pjesmi "Ostala je sama"

"Ostala je sama. Kuća prazna, pusta,
Nigdje nikog živa. A mećava gusta
Vitla, zatrپava ogradu i kuću,
Tek bagljići slame strše po bespuću."

Ovaj osjećajno intoniran trenutak pustoši i praznine u kući i oko nje pjesnik ispunjuje bolnim raspoloženjem čekanja na povratak muža s ratišta.

"Kad će vojno doći ratnih sa poljana,
Pa da trgne vrata teška, zardjana,
I ogrije plamom, što nikad ne trne,
Ova četir zida, puna čadje crne?" 27)

U pravilnom dvanaestercu i toploj poetskoj dinamici osjećaja, pjesnik ovom pjesmom vrlo uspjelo prikazuje gorčinu ratnih dana.

Treba još spomenuti i Magjerovu epigramsку poeziju. On je mnogo pisao epigrame, pa ga možemo s pravom ubrojiti medju naše najplodnije epigrafičare. Dao je "Osječke", "Vinkovačke", "Biogradske" i "Razne epigrame". No "Učiteljski i drugi epigrampi" su najopsežniji. U njima je izbor iz "Osječkih", "Vinkovačkih" i "Raznih epigrampi". Ako se prenesemo u vrijeme postanka ovih epigrampi, onda se u njima osjeća kruta životna stvarnost i Magjerov odnos spram nje. Tu su najpoznatije ličnosti njegova vremena sa svojim tipičnim osobinama, odlikama i porocima. U njima je i njegova životna filozofija izražena stihovima. On npr. piše:

"Najbolja je knjiga - učiteljska sprema,
A gdje toga nije, ni uspjeha nema." 28)

Kratko, sažeto, ali i istinito.

Magjerova poezija odlikuje se mnogim pozitivnim vrednotama. "Stihovi su mu - ističe Kozarčanin - vrlo muzikalni, rime

27) R.F.Magjer: "Jeka iz Osijeka", Osijek 1918. "Ostala je sama" str.121.

28) R.F.Magjer: "Učiteljski i drugi epigrampi", Osijek 1935. epigram "Jedno vuče drugo" str.49.

odlične, jezik biran. Njegove strofe- zvone."²⁹⁾Poeziju mu resi istinsko rodoljublje i odlučni stav za sve pozitivne manifestacije čovjekovog života.Istina,pravda,poštenje,prijateljstvo,marljivost i rad osnovni su akcenti te poezije.Ali se kroz nju provlači i poanta revolta protiv svake nepravde,jala,laži,podvale i nezahvalnosti.Taj revolt i daje posebni ton njegovim pjesmama,pogotovo onima koje su nastale u starijim godinama života.On iz svega toga i sam izvlači svoju životnu devizu:"Ne kloni duhom ni onda kada ti ruše ideale, a ne zdvajaj ni onda kada ti žele uništiti...dušu!" ³⁰⁾On je takav bio kroz čitav svoj život i u svakidanjoj borbi i u stihovima,najizrazitijoj manifestaciji svoje pjesničke duše.

III. Magjer kao prozaik

Magjer se rano javlja i kao prozaik.Poslije stečene književne reputacije prvom i drugom knjigom "Poriva" i antologijom "U pjesmi i priči"javlja se 1907.god.i prvom knjigom proze"Zapisci sa sela". Bilo je to 27 crtica iz života njegovih Šljivoševčana."Ovo malo selo - piše Magjer - okruženo kestenima i lipovim drvećem sa zapršenim lišćem,miruje na svojoj ilovastoj grudi." ³¹⁾ Kao narodni učitelj tog sela i sposoban psiholog,a potaknut vjerojatno i suvremenicima Josipom i Ivanom Kozarcem,slavonskim književnim realistima,odlučio se i on na realističko slikanje slavonskog sela.Spomenuti Josip Kozarac (1858-1906),autor značajnog romana "Mrtvi kaptali"bio je tada pred završetkom života,a Ivan Kozarac(1885-1910) upravo je (1906)objavio realističku priповijetku "Slavonska krv",kada se javio i Magjer.On je vješto prihvatio njihovu osnovnu tematiku:analizu života vesele Slavonije.Ima osobito razvijenu sposobnost zapažanja i vjernog imitiranja lokalnog šljivoševačkog dijalekta.Npr. djed Mitra govori:"To nij' lipo,aja,djeca trebaju da s' čedna,pa da ne balandraju,već govore o lipim stvarima i ne da se samo jakare i anjicaju." ³²⁾Ili npr. kad prikazuje Tanasijino pabirčenje po tudjem strništu,Tanasija se buni protiv mehanizacije:"Ta t' mašina - satrla ju nebesa! - ne da više čoeku siromaku ni danuti nikada...ne da t' ona.Vi' š,Saveto...da vidim kol'ko smo toga nakupili danas." ³³⁾ Magjer piše protiv "bajanja" i praznovjerja.Etnografskom preciznošću prikazuje različite autohtone radove i narodne običaje kao što je rad za tkalačkim stanom,pripremanje

²⁹⁾ I.Kozarčanin:"Rudolfo f.Magjer",Omiš 1930.str.12.

³⁰⁾ R.F.Magjer:Iz pisma od 1.travnja 1951.

³¹⁾ R.F.Magjer:"Zapisci sa sela",Osijek 1907. str.17.

³²⁾ Ibidem str.15.

³³⁾ Ibidem str.18.

i izgaranje badnjaka na starinskom ognjištu, opisuje slavonske klijere, veselje i tugu, ljubavne zanose i borbu sa strašću, duševne lomove, razvratnost, nevjeru, psihičke kataklizme, pad morala, lihvarstvo, različita afektivna stanja, krvava obračunavanja i ubojstva. U sve te negativne poroke i zla ulazi psihološki prodorno i realistički preko siromašnog djeda Mitre, praznovjerne Ajkice, razočaranog djedaka Vanje, brižne Marene Petrine, marljive Jedre Vidošićeve i brojnih drugih osoba u "Zapiscima sa sela".

Magjer se dakle legitimirao i kao dobar prozaista. Ubrzo poslije objavljanja, knjiga je prevedena na poljski, češki i njemački jezik, a djelomično i na ruski, slovački i slovenski. O knjizi su pisali mnogi književni kapaciteti vrlo pohvalno. Ovaj uspjeh dao je Magjeru poticaja za nova stvaranja, pa se ispod njegova pera nižu sve kvalitetnije nove crtice i priповijesti iz slavonskih sela. Vrlo uspjelo obradjuje seoske uroke i plašenje male djece učiteljem. Vileta Ilijin neće nikako u školu "gdje gospodari učitelj, onaj isti učitelj, o kojem je on toliko zla čuo." 34) Dobro poznavajući dječju psihu, učitelj osvaja Viletu i uspješno ga liječi od seoskog uroka. Isto je tako psihološki dobro postavljena i njegova priповijest "Bez ljubavi" 35) U njoj je prikazan život i brak Mihajla Aleksijića i Soje. Prigodom proslave 25. godišnjice književnog rada 1925. god. objavljena mu je knjiga "Iz prošlosti i sadašnjosti" s njegovim stihovima i prozom. U ovoj zbirci mu je najduža i najuspjelija priповijest "Strašna riječ". Ta riječ je "kopile" - nadimak Telesfora Kusturića, koga zovu i Telo. Drže ga "od milosti" u gaudinskoj zadruzi Mateje. U zadrugu je došla i Tesa, kćerka Matejina brata. Njezini roditelji su pomrli, ali ima posjed koji je u rukama Mateje. Ona se zaljubljuje u vojnog bjegunci Stasita Rafu, a u nju Telo. U zadruzi je čudno stanje. Gazda Mateja je pohlepan, lakom i vrlo surov. Nastaje sociološki zapletaj, koji na tragičan način rješava strašna riječ "kopile". Zbog nje umire od noža Tesa, a Telu odvode žandari u zatvor. Ovom prioviješću Magjer je dao još jednu uspjelu sliku slavonskog kriminala. 36) U zbirci "Zvono u vodi" ima doduše i ishitrenih proznih sadržaja, ali mu je vrlo uspjelo etnografsko opisivanje narodnih običaja uz lijepo opise prirode u novelama "Po badnjak" i "Bila je prava, sveta Badnja večer". 37)

Magjerov prozaički rad prepun je zanimljivih socioloških

34) R.F.Magjer: "Urok" u "Književnom prilogu" knj. III. 1913-1915. str. 23.

35) R.F.Magjer: "Bez ljubavi", Rijeka 1913.

36) R.F.Magjer: "Iz prošlosti i sadašnjosti", Zagreb 1925. "Strašna riječ"

37) R.F.Magjer: "Zvono u vodi", Osijek 1931. str. 28. i 77.

šlika i sličica,tragičnih nezgoda,nazličitih orgija,veselja i tuge, obilja i bijede, ljubavi i mržnje.Opisao je brojne predstavnike takvog života,pa čitavim tim proznim opusom predstavlja Slavonca,koji je "pravi naš čovo:kaki je od mladosti,taki ostaje do groba."³⁸⁾ Vječna je šteta što Magjer nije dospio ostvariti svoju životnu zamisao,o kojoj piše:"Ja sam beletrista i sada treba samo da napišem u duši i u životu proživljeni roman:"Put u Šljivoševce","Risari" i "Završetak".Bit će to uglavnom autobiografska trilogija."³⁹⁾

IV.Magjer kao dječji i omladinski pisac

Magjer 1905.god.objavljuje i prvu knjigu namijenjenu djeci,pjesme i pripovijesti za mlađe "Slavice".U njoj je objavljeno i šest pjesmica njegove suprige Slavice.I u toj prvoj omladinskoj knjizi susreće se osjećajan Magjer,koji voli djecu i mladost.Ali najznačajnije djelo kojim se deklarirao i kao omladinski književnik,bila je Antologija hrvatske omladinske književnosti "U pjesmi i priči",bogata zbirka uz biografske podatke najkarakterističnijih pjesničkih(181) i proznih(78) radova od 92 hrvatska omladinska pisca na 584 stranice velike osmine.⁴⁰⁾ U toj tada jedinstvenoj književnoj ediciji dvije trećine omladinskih pisaca bilo je iz učiteljskih redova,pa je s te strane djelo i od historiografskog značenja.Sa simpatijama je prihvaćena ne samo u domovini nego i u inozemstvu.

Magjerove dječje pjesme pune su topline,lagane dikcije,nježne i posebno zvonke.On pjeva:

"Lista džbun i grana
Tke se halja nova
I laste dolijeću
S puno nada,snova.
Dolijeću hitro
Po plavoj vedrini,
Prvi im je cvrkut:
Pozdrav domovini."⁴¹⁾

Vrlo je ugodan šesterac kao i osmerac kada pjeva o ptičicama zimi:

"Smilujte se,smilujte se
Sirotici jadnoj meni!
Nemam krova ni kućišta,
A vani je vihor zdeni,
Koj mi život svedj ledeni."⁴²⁾

Svojoj prvoj kćerki Zorislavi s mnogo roditeljske brižljivosti pjesmama prikazuje godišnja doba.Dijete vodi kroz njih uz očinske

38) R.F.Magjer:"Književni prilog"knj.III.1913-1915,str.30.

39) R.F.Magjer:Iz pisma od 22.prosinca 1946.

40) R.F.Magjer:"U pjesmi i priči",antologija,Osijek 1906.

41) R.F.Magjer:"Djurđjice",Osijek 1925.pjesma "Laste" str.56.

42) R.F.Magjer:"Za cvjetne mladosti",Osijek 1905.str.35.

savjete prenoseći na njega i svoje životne osobine.Bio je čovjek jake volje,pa želi da takvo bude i njegovo dijete:

"Doći će vrijeme kad ćeš i ti poći
Da kruh svoj služiš na poljani rada:
A tada podji - podji voljom jakom
Ko sada što si i svježa i mlada!" 43)

I svome selu posvećuje niz pjesama,pa i u šesnaestercu ugodno zvuče stihovi:

"Tiki stanak seoce je milo moje,drago moje,
Gdje odm'jeva slatka pjesma i slavuji sjetni poje.
Tuj u tihom miru stoeje kućarice sitne male
Al' u njima uv'jek ima slatka kusa pa i šale..." 44)

S mnogo osjećaja pjeva i o svojoj majci:

"Ljubim tvoju ruku slabu i staračku,
Što me ko nejačka vodala i vazda
Putila put dobra.Uz svoju igračku
Ona prva mome domu temelj sazda." 45)

Magjer mnogo voli svoj dom.Posebno je upravo zaljubljen u svoj Osi-jek.On pjeva:

"Velim svoju kuću - rodnu kuću svoju,
Gdje sam svijet lijepi ovaj ugledao,
Ta tu proveo sam mladost svoju ranu,
Tepajući babu dragati sam znao." 46)

I razdragan pjeva:

"Otvara se iz mrtvika
Na osvitku dana
Grobni humak mučenika -
Zrinjskih-Frankopana,
Pa sad jeći glasan poj:
Slobodan je narod moj!" 47)

Ali ne smije se zaboraviti:

"Hrvatski dom treba marne,vrijedne ljudi,
Želimo li da nam jednoć sretan bude." 48)

U takvom vedrom raspoloženju odvija se Magjerova dječja poezija u toku čitavog njegovog pjesničkog stvaranja.

Svoje pjesme za mladež on povezuje i sa zanimljivom prozom, kojom djeluje na moralne kvalitete mladeži,razvija u njima rodo-ljublje,ljubav prema životu,čovjeku i prirodi.Posebno je uspjela njegova "Zlatna ribica",vrlo lijepa zbirka zanimljivih priča za mladež,koje znade nenametljivo začiniti moralnim poukama.Tako npr. siromašni ribar pušta zlatnu ribicu da živi odgovarajući upravo epi-gramske na ženin prijekor:"...ja ti kažem da je bogatstvo u nama,

43) R.F.Magjer:"Kćeri Zorislavi u ljetu" u "Pjesmi i priči" str.537.
44) R.F.Magjer:"Moje selo" - na "Pohvalnici"

45) R.F.Magjer:"Djurdjice", Zagreb 1925. pjesma "Pismo majci" str.12.

46) R.F.Magjer:"Djurdjice", Zagreb 1925. pjesma "Što volim" str.43.

47) R.F.Magjer:"Djurdjice", Zagreb 1925. "Davorija Zrinjskih-Frankopana"

48) Ibidem - pjesma "Kovač" str.61.

jer ćemo si biti svjesni da smo učinili dobro djelo.Čovjek vrijedi toliko,koliko je što dobroga uradio za druge..."A napose joj naglašava:"Glavno je da smo pošteni i nismo ucvilili ničiju dušu." 49) To je bila i njegova životna deviza.-Zatim se nižu priče:"Stakleni dvorac i aždaja sedmoglava","Krstić barjak","Zdenka i sedefica","Utisnute ruke u kamenu","Jezero u šumi","Miljenko" i dr.Tim pričama često meditira o životu."Život je za poštenoga čovjeka bio od pamativjeka težak i tegoban.U znoju lica svojega stiče se svakidanji hljeb,pa samo lijenčina i nepoštenjak živi na tudi račun." 50) Prepričava i narodne legende,pa i onu slovensku o nemilosrdnoj grofici Marici,koja završava poukom da pravda stizava svakoga...polaganio i sigurno." 51)Snažna mu je i legenda o slavenskom drvetu lipi,koju završava osjećajno:"Uspomena je slatka i ja se ponosim da sam slavensko drvo,ja granata i krošnjata lipa..."52)U svim Magjerovim pričama i pripovijestima dominira plemenita i osjećajna duša,koja vješto mjeri etičkim mjerilom ljudske čine.

Kad je riječ o Magjerovo omladinskoj knjizi,treba napomenuti da je on u Osijeku pokrenuo i "Milodarke"list za mladež,a 1918.i "Knjižnicu za mladež",u kojoj je objavljeno pet knjiga.Sastavio je za malu djecu i dvije vrlo uspjele slikovnice:"Sa hrvatskog Jadra"i "Tri medvjedića".U svemu je za mladež objavio pored antologije dvadesetak knjiga,čime je zaista ostavio svijetao trag u hrvatskoj omladinskoj književnosti.

V.Magjer i Klub hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku Prikaz književne ličnosti R.F.Magjera ne bi bio potpun kada se ne bismo posebno osvrnuli i na djelovanje Kluba hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku,jer taj je Klub bio decenijima i dio njegova života.Nakon premještaja u Osijek,Magjera je istinski smetalo što u glavnem gradu Slavonije nema neko kulturno stjecište slavonskih književnika i umjetnika.Zato je 3.listopada 1909.organizirao inicijativni sastanak tadanjih osječkih kulturno-prosvjetnih radnika.Na sastanku se nadjoše pored sazivača Magjera:Ljubo Varga-Bjelovarac,oficir ali i omladinski pjesnik,profesor Blaž Madjer,Josipa Glembay,književnica i javni kulturni radnik,Marija Pinterović,ravnateljica osječke više djevojačke škole,Franjo Sudarević,ravnajući učitelj,književnik i tadanji predsjednik Učiteljskog dru-

49) R.F.Magjer:"Zlatna ribica",Zagreb 1928.priča"Zlatna ribica"str.6.

50) Ibidem - priča "Krstić barjak" str.21.

51) Ibidem - priča "Utisnuta ruka u kamenu" str.59.

52) R.F.Magjer:"Djurđice",Zagreb 1925.priča"Na raskršću"str.88.

štva "Zajednica", Leonardo Fichtner, učitelj i književnik, prof. Dragan Melkus, slikar i književnik, Branko Mašić, književnik, te kulturno-prosvjetni radnici Franjo Stilinović, Josip Vražić, Dragan F. Rösler-Mahores, Ivan Kampus i Antun Wolf. Nakon obrazloženja Magjer je predložio da osnuju Klub hrvatskih književnika i umjetnika, što je jednoglasno prihvaćeno, pa je time Osijek dobio još jednu kulturnu ustanovu. Klubu je bio zadatak: okupiti slavonske javne kulturne radnike oko jednog kulturno-umjetničkog centra, održavati mjesecna posijela s aktualnim programima, predavanja, književničke sastanke, kongrese, slikarske izložbe, organizirati podizanje spomen-ploča zaslužnim javnim radnicima i spomenike na njihovim grobovima, uz što aktivniju propagandu hrvatske i slavenske knjige. 53) U prvi upravni odbor izabrani su: predsjednik Franjo Sudarević, potpredsjednica Marija Pinterović, tajnik i urednik Rudolfo Franjin Magjer, blagajnica Josipa Glembay i članovi uprave: Ante Miroljub Evetović, Lujo Varga-Bjelovarac, Dragan Melkus i Josip Vražić. Unutar Kluba formirane su i sekcije: umjetnička, glazbena, za folklor i ornamentiku, prijevodna, prosvjetno-kazališna, novinarska, tiskarsko-knjižarska i historijsko-arheološka. Sekcije su vodili pročelnici sa suradnicima. Glavna ličnost u Klubu bio je dakako Magjer. Klub je neprekidno djelovao od svog osnutka 1909., pa sve do okupacije 1941. god. kad je bio zatvoren. I kroz 32 godine bio je jedinstvena kulturna ustanova u Hrvatskoj i Jugoslaviji u kojoj su se stalno obdržavala mjesecna kulturno-umjetnička posijela. Na njima je održano preko 600 različitih predavanja, a pročitano je preko 900 izvornih književnih radova u stihu i prozi. Od oko 150 skladatelja izvedeno je preko 300 glazbenih djela. Priredjeno je preko 90 slikarskih izložbi, na kojima su izlagali osječki, zagrebački, beogradski, ljubljanski i drugi umjetnici. Izložbe su priredjivane većinom u Osijeku, ali i u Vinkovcima, Đakovu, pa i u Beogradu. Klub je postavio oko 30 spomen-ploča i nekoliko grobnih spomenika. Spomen-ploče su postavljene u Osijeku: J.J. Strossmayeru, F. Sudareviću, Lj. Dlustrušu, F. Kuhaču, dr. F. Markoviću i drugima (Fichtneru, Neumannu itd.) - U Vinkovcima: Ivanu i Josipu Kozarcu, J. Runjaninu, u Našicama: dru i. Kršnjaviju, u Vuki: M. Cepeliću, u Iloku: dr. A. Benešiću itd. Grobni spomenici podignuti su: Lj. Dlustrušu, F. Barušiću i drugima.

Još u godini osnutka (11. prosinca 1909) priredjeno je prvo zabiljano-literarno posijelo posvećeno narodnoj poeziji. Iduće 1910. god. nastavljen je vrlo bogat klupski rad. Uvedene su pored posijela i

53) Uredništvo: Naša riječ u Književnom prilogu" Kluba hrv. književnika i umjetnika u Osijeku, knj. III. god. 1913-1915. str. 3.

posebne kulturne proslave.Takva jedna bila je i proslava 100.godit-
šnjice rodjenja Stanka Vraza sa slijedećim programom:dr.I.Krnic:
"Stanko Vraz kao književnik i kritičar",M.Pinterović:"Stanko Vraz
kao liričar",dr.F.Papratović:"Stanko Vraz kao domoljub".Vrazovu pje-
smu "Hrvat pred otvorenim nebom" deklamirao je D.F.Röszler-Mahores,
Pjevačko društvo "Kuhač" otpjevalo je Novakovu skladbu:"Gorski kraj"
i "Noć na moru" te Runjanin-Zajčevu "Lijepu našu domovinu", a Tamburaš-
ki zbor srednjoškolaca izveo je Hafnerovu skladbu "Pod slavjanskim
lipama" i Canićevu "Iz naroda za narod".-Uredjene su i stalne prosla-
ve u toku svake godine: Strossmayerova, Zrinjsko-Frankopanska i Ćiri-
lo-Metodska, što se naročito svečano slavilo.

Godine 1910.Klub je objavio i književno-umjetnički zbornik "Mi".Bio je vrlo lijepo opremljen zahvaljujući daru vinkovačkog žu-
pnika i pučkog pisca Josipa Stojanovića.Ovaj zbornik bio je u tada-
njoj javnosti prvi vidljivi znak o postojanju Kluba hrvatskih knji-
ževnika i umjetnika u Osijeku. - U granicama finansijskih mogućno-
sti odvijala se i ostala izdavalačka aktivnost Kluba.Tako je od 1911.
do 1914.god. objavlјivan "Književni prilog", od 1918. do 1923.god.
zbornik "Jeka od Osijeka", od 1920. do 1922.god."Novi osječki naro-
dni kalendar", 1929.god."Jubilarni almanah". -Objavlјivana su i knji-
ževna djela pojedinih članova Kluba.Posebna atrakcija i sigurno je-
dinstveni bibliofilski raritet bilo je povremeno izdavanje književ-
ne edicije u jednom primjerku.Suradnici takve svečane edicije u njoj
bi vlastoručno napisali svoje književne priloge.To isto činili bi i
umjetnici sa slikovnim materijalom i glazbenici sa svojim skladba-
ma.Takvo umjetnički opremljeno izdanje dobio bi kao nagradu u pri-
godnoj svečanosti osobito zaslužan član Kluba.Ovakvu nagradu dobili
su:Lj.Dlustuš,F.Sudarević,P.M.Rakoš,J.Zatluka i još neki članovi.

Klub je organizirao i osam Kongresa književnika(1912,1913,
1919,dva u 1923.god.,1924,1939.i 1940.),koji su bili od velikog zna-
čenja za povezivanje slavonskih književnika s književnicima ostalih
krajeva Hrvatske i Jugoslavije,a i nekih slavenskih zemalja. 54)

Tome vrijednom Klubu bio je prvi predsjednik,kako je to
već spomenuto,Franjo Sudarević(1909,1910).Njega je naslijedio dr.
Ivo Krnic(1910).Ovoga prof.Dragan Melkus(1910,1911).Četvrti pred-
sjednik bio je Ljuboje Dlustuš(1911-1919)i posljednji Rudolfo Fra-
njin Magjer(1920-1941).

---

54) Podaci:"Kratka povijest Kluba hrvatskih književnika i umjetnika
u Osijeku(1909-1939)."

Čitava ta golema aktivnost Kluba kroz 32 godine bila je u sigurnim, vrlo strpljivim i nadasve upornim rukama tajnika, urednika i dugogodišnjeg predsjednika Magjera. Mnogi objektivni suvremeniči divili su se toj njegovoj upornosti, velikoj marljivosti i posebnoj umještosti kroz 32 godine držati kulturnu ustanovu i njezino članstvo na okupu i u plodnoj aktivnosti. To je mogao samo Rudolfo Franjin Magjer, i to mu treba priznati.